

BEROEPSCOMPETENTIEPROFIEL

SPORTFYSIOTHERAPEUT

1. ALGEMENE INFORMATIE	
Status	juli 2007
Onder regie van	NVFS
Ontwikkeld door	1. Projectleider <ul style="list-style-type: none"> • Dhr. Remco Coppoolse
Projectgroep	2. Projectgroepleden: <ul style="list-style-type: none"> • Dhr. Hans Bloo • Dhr. Hans Bult • Dhr. Peter Glashouwer 3. Stuurgroepleden: <ul style="list-style-type: none"> • Dhr. Wim Hullegie • Dhr. Daan Spanjersberg 4. Referenten: <ul style="list-style-type: none"> • Dhr. Robert van Cingel • Dhr. Anton de Wijer • Mw. Brigitte van Barneveld • Dhr. Bart Stegwee
Legitimering	Door bestuursbesluit NVFS en een vertegenwoordiging vanuit de beroepspraktijk.
Refereer als:	Hullegie W, Bloo H, Bult H, Glashouwer P, Spanjersberg D, Coppoolse R (2007). Beroepscompetentieprofiel Sportfysiotherapeut. NVFS

VOORWOORD

De sportfysiotherapie is een oud vak binnen de fysiotherapie. Al heel vroeg gingen fysiotherapeuten (zelfs al binnen de heilgymnastiek en massage) zich bezighouden met het behandelen van sportblessures. Ondertussen heeft het vak zich ontwikkeld en heeft ook de opleiding zich aangepast aan de professionele instelling die heden ten dagen nodig is voor een verantwoorde beroepsuitoefening. Wat we doen moet gebaseerd zijn op wetenschappelijke evidentie als ook op praktische uitvoerbaarheid. Ofwel niet alleen evidence based practice maar zeker ook best practice liefst gebaseerd op evidence. Door het leren klinisch redeneren zijn er slagen gemaakt en heeft dat geleid tot een sportfysiotherapeut met een ander abstractie niveau.

De toekomstige sportfysiotherapeut zal er één zijn op het niveau van professional master. Enkelen zullen zich als master of science gaan bezig houden met het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. De link tussen wetenschap en praktijk zal hoofdzakelijk worden gelegd doordat alle sportfysiotherapeuten een master opleiding hebben afgerond en dezelfde taal spreken. Dat het vak zich nog zal doorontwikkelen lijkt een zekerheid, het beroepscompetentieprofiel is derhalve nooit af maar zoals het nu voor u ligt is het een product dat mee zal veranderen. Dit profiel maakt duidelijk dat de sportfysiotherapeut staat voor kwaliteit en het zal ons leiden naar het toekomstperspectief.

Wij bedanken iedereen die heeft meegewerkt aan het tot stand komen van dit beroepscompetentieprofiel. Zonder hun inspanning was het niet gelukt een modern beroepscompetentieprofiel te ontwikkelen die past bij de huidige sportfysiotherapeut en die van de toekomst.

Daan Spanjersberg
Wim Hullegie

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
INHOUDSOPGAVE	5
INLEIDING	6
1 TYPERING FYSIOTHERAPIE IN DE SPORTGEZONDHEIDSZORG	8
1.1 FYSIOTHERAPIE IN DE SPORTGEZONDHEIDSZORG	8
1.2 WERKOMGEVING	9
1.3 ONTWIKKELINGEN IN DE SPORTFYSIOTHERAPIE.....	9
2 TYPERING PROFESSIONAL MASTER FYSIOTHERAPIE IN DE SPORTGEZONDHEIDSZORG	11
2.1 DOELGROEPEN VAN DE SPORTFYSIOTHERAPEUT.....	11
2.2 COMPLEXITEIT	14
2.3 OPLEIDING	14
3 ROLLEN & BEROEPSCOMPETENTIES	17
3.1 ROLLEN.....	17
3.2 COMPETENTIEPROFIEL.....	21
3.3 COMPETENTIEKAARTEN	22
BIJLAGE 1 OVERZICHT BEROEPSINHOUDELIJKE VERENIGINGEN KNGF	47
BIJLAGE 2 DUBLIN DESCRIPTOREN	48
BIJLAGE 3 ROLLEN EN COMPETENTIES VAN DE SPORTFYSIOTHERAPEUT	49

INLEIDING

Geïnspireerd door de ontwikkelingen binnen het Landelijke Sportgezondheidszorg Platform is de eerste versie van het Beroepscompetentieprofiel van de sportfysiotherapeut ontwikkeld. In de afgelopen drie jaar hebben zich op initiatief van de International Federation for Sports Physiotherapy (IFSP) Europese ontwikkelingen voorgedaan. Dit heeft zich onder andere geuit in een Europese standaard ten aanzien van de competenties voor de sportfysiotherapeut.¹ Geïnspireerd door de competenties en standaarden van de IFSP en door voortschrijdend inzicht binnen de Nederlandse Fysiotherapie heeft de NVFS besloten haar beroepscompetentieprofiel te herschrijven. Daarbij is het Europese competentieprofiel het uitgangspunt geweest en is dit beroepscompetentieprofiel zo geschreven dat het aansluit bij de nationale ontwikkelingen. Eén van de kenmerkende verschillen daardoor met het SPA competentieprofiel is, dat het SPA competentieprofiel geen onderscheid maakt tussen professional master en wetenschappelijk master. In dit competentieprofiel is er door de NVFS voor gekozen om het competentieprofiel te richten op het niveau van de professional master².

In het beroep van sportfysiotherapeut zorgen kwaliteitsverbeteringen, verschuivingen in populatie, resultaten van wetenschappelijk onderzoek, en vernieuwde wet- en regelgeving voor een hoge mate van dynamiek. Ook het terrein van de sportfysiotherapie ontwikkelt zich verder binnen een dynamische omgeving.

¹ Bulley, C., Donaghy, M., Coppoolse, R., e.a. (2005) Sports Physiotherapy Competencies and Standards. Sports Physiotherapy For All Project. [online] Available at: www.SportsPhysiotherapyForAll.org/publications

² Dit competentieprofiel onderscheidt zich van het SPA competentieprofiel door niet te kiezen voor de competenties levenslang leren en stimuleren van fairplay en antidoping. Hiervoor is gekozen omdat levenslang leren door de auteurs niet een aparte beroepsspecifieke competentie wordt gezien. Dopingbeleid is in Nederland geen taak van de sportfysiotherapeut.

De sportfysiotherapeut draagt zorg voor preventie³, advisering en behandeling van patiënten met sportgerelateerde aandoeningen in verschillende leeftijdscategorieën en met enkelvoudige, meervoudige of complexe gezondheidsproblematiek. Hij richt zich daarbij op het dagelijks functioneren van de sportende patiënt in al zijn facetten, en in het bijzonder de sportparticipatie. Daarbij draagt hij bij aan het geheel van activiteiten dat nodig is om de onderliggende oorzaak van de problematiek gunstig te beïnvloeden en er voor te zorgen dat de sporter in de best mogelijke fysieke, psychische en sociale conditie verkeert. Dit alles is er op gericht om de sporter op het gewenste en hoogst mogelijke niveau van sportuitoefening terug te laten keren.

Dit beroepscompetentieprofiel beschrijft de competenties die de sportfysiotherapeut nodig heeft om taken uit te voeren en problemen op te lossen in zijn werksituatie. Dat vermogen bestaat uit een samenhangend geheel van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudekenmerken geplaatst in de beroepscontext van de sportfysiotherapeut. Dit profiel richt zich vooral op de onderscheidende competenties. De algemeen fysiotherapeutische competenties, waarover hij eveneens dient te beschikken, worden in dit profiel buiten beschouwing gelaten. Zij worden beschreven in het beroepscompetentieprofiel voor de algemeen fysiotherapeut.

In dit beroepscompetentieprofiel vindt u in hoofdstuk 1 eerst een typering van het werkveld van de fysiotherapie in de sportgezondheidszorg. Daarna treft u in hoofdstuk 2 een typering van het beroep aan. In hoofdstuk 3 worden vervolgens de competenties van de sportfysiotherapeut beschreven.

Tenslotte kan daar waar sportrevalidatie staat ook sportreïntegratie worden gelezen en daar waar sporter staat de sportende patiënt of cliënt worden gelezen. Daar waar in dit document 'hij' of 'hem' staat, kunt u vanzelfsprekend ook 'zij' of 'haar' lezen.

³ Het ongevraagd aanbieden van een interventie teneinde ziekten of gezondheidsproblemen te voorkomen en/of gezondheidswinst te bereiken (Senten et al, 2003).

- Primaire preventie: Het voorkomen van ziekte in de situatie waarin er nog geen gezondheidsproblemen bestaan
- Secundaire preventie: Het in een vroeg stadium kunnen opsporen en kunnen behandelen van risicofactoren of ziekte, voordat deze tot symptomen of klachten hebben geleid.
- Tertiaire preventie: Het voorkomen van verdere schade bij iemand die al wel klachten heeft.

(ZonMw, 2002)

1 TYPERING FYSIOTHERAPIE IN DE SPORTGEZONDHEIDSZORG

In dit hoofdstuk vindt u een typering van het werkveld van de sportfysiotherapeut, waarbij wordt ingegaan op de kenmerkende elementen en de ontwikkelingen binnen van het werkveld. Deze worden geschetst in de volgende paragrafen.

1.1 Fysiotherapie in de sportgezondheidszorg

In januari 2006 verscheen de notitie “zorg voor sport en bewegen” van het Landelijke Sportgezondheidszorg Platform. De aanleiding voor deze visie-ontwikkeling is ingegeven door de omvang van het aantal blessures en de consequenties daarvan, de behoefte uit het veld, en de behoefte aan verdere profilering van de sportgezondheidszorg. Binnen deze notitie wordt behalve de positie van de sportfysiotherapeut in de sportgezondheidszorg ook opheldering gegeven over de doelgroepen die de sportfysiotherapeut bedient.

De sportfysiotherapeut werkt nauw samen met huisartsen, andere fysiotherapeuten, sportartsen, chirurgen. Verder maken de sociale omgeving, trainers, coaches en eventueel andere professionele hulpverleners deel uit van de zorg rondom de sporter en de patiënt. De sociale omgeving is een belangrijk facet, omdat de sportfysiotherapeut immers beoogt om de participatie van de patiënt in de sportbeoefening te behouden of te verbeteren.

Sportfysiotherapeuten bieden curatieve, preventieve en prestatiebevorderende zorg aan op het niveau van sport, van breedtesport tot en met topsport. Binnen de sportfysiotherapie is karakteristiek dat de doelstellingen minder gericht zijn op het beïnvloeden van stoornissen, maar meer op beperkingen en participatie tijdens de uitoefening van sportactiviteiten, zowel breedte-, wedstrijd-, als topsport. De sportfysiotherapeut onderscheidt zich vooral door specifieke kennis en vaardigheden die belangrijk zijn voor de sportrevalidatie. De keuze die hij maakt voor specifieke verrichtingen zijn gebaseerd op wetenschappelijke inzichten (evidence based practice), praktijkervaringskennis, en de in de (sport)fysiotherapie ontwikkelde richtlijnen. De sportfysiotherapeut is met zijn specifieke competenties in staat om de algemene fysiotherapeutische verrichtingen aan te passen aan de het niveau van de sporter en de patiënt. Hij neemt daarbij (inspannings)fysiologische en

biomechanische processen in acht die ten gevolge van de problematiek een rol spelen, en die nodig zijn om op het oude sportniveau weer te kunnen presteren.

1.2 Werkomgeving

De sportrevalidatie vindt grotendeels extramuraal plaats, maar voor een deel ook intramuraal en op de sportlocatie. Daarnaast komen we sportfysiotherapeuten tegen bij sportverenigingen, sportbonden, sportorganisaties, centra voor fitness en bewegen, en sportmedische centra (SMA's). Naast de zorg- en dienstverlening die de sportfysiotherapeut levert aan de sporters en de patiënten is hij als professional master breder werkzaam in en vanuit zijn eigen organisatie en beroep.

Binnen de organisatie waar de sportfysiotherapeut werkzaam is, is hij mede verantwoordelijk voor zorgvernieuwing in zijn beroepspraktijk. De sportfysiotherapeut heeft een open attitude die transparantie van de zorg mogelijk maakt, zodat de kwaliteit van de sportrevalidatie verbeterd wordt. Daarvoor werkt hij op diverse manieren samen met zijn directe collega's. Op macro niveau is een sportfysiotherapeut betrokken bij beroepsinnovatie. Hij levert dan bijvoorbeeld een bijdrage aan congressen en workshops. Tot slot houdt de sportfysiotherapeut zich als adviseur onder andere bezig met het coachen van beroepsgenoten en directe collega's binnen de eigen organisatie.

1.3 Ontwikkelingen in de sportfysiotherapie

Een aantal ontwikkelingen hebben consequenties voor de beroepspraktijk van de sportfysiotherapeut. In een snel overzicht zijn deze ontwikkelingen hieronder samengevat. De toename in diagnostische en therapeutische middelen, en toename van bewustwording van levensstijl leidt ertoe dat steeds meer mensen een meer gezonde levensstijl nastreven door gericht te gaan bewegen onder begeleiding van deskundigen.

Daarbij neemt de evidentie voor oefentherapie toe en daaraan gerelateerd de behoefte aan oefentherapie. Ook sportbonden professionaliseren steeds verder. Daarnaast is de opkomst van sportcentra een ontwikkeling die verder doorzet. Ook heeft de sportfysiotherapeut te maken met vergrijzing van de doelgroep en toename

van mensen met chronische aandoeningen die sport- of gezondheidsbevorderende activiteiten hervatten. De omschakeling van inactieve naar een actieve leefstijl heeft consequenties voor de begeleiding en het voorkomen en behandelen van blessures. Door voortschrijdend inzicht wordt sport vaker ingezet bij revalidatieprogramma's van specifieke patiëntengroepen. Rond deze patiënten ontstaan in toenemende mate zorgnetwerken waarbij de sportfysiotherapeut zijn eigen specifieke rol heeft. Verdergaande technologische ontwikkelingen zowel in diagnostische zin als interventies bij de revalidatie geeft steeds betrouwbaarder informatie over de mogelijkheden van de patiënt en scheidt mogelijkheden voor steeds specifiekere interventies in de therapie. Ook blijft de sportfysiotherapeut nauw betrokken bij de sporters met een handicap.

Ontwikkelingen in de topsport typeren zich, doordat er steeds meer aandacht is voor alle specialistische facetten van de sport. Het gevolg daarvan is dat de individuele sporter meer en meer begeleiding van diverse professionals krijgt. Het gebruik van bijvoorbeeld prestatieverhogende middelen is een ontwikkeling, waarmee de sportfysiotherapeut te maken kan krijgen. Ook is de aandacht van overheid en media een belangrijke ontwikkeling in de topsport. De sportfysiotherapeut zal voortdurend balanceren in de cultuur waar een steeds hoger appèl wordt gedaan op hoogwaardige begeleiding van de sporter en de druk van de omgeving.

Tenslotte is er in toenemende mate aandacht voor preventie in onze maatschappij. Door te investeren in preventie wordt het moment van interveniëren naar voren geschoven, om het risico op het ontstaan van blessures te verkleinen of het verergeren van bestaande sportblessures te voorkomen. De sportfysiotherapeut onderscheidt zich door de sportgerelateerde determinanten te herkennen van overtraining die kans op een vertraagd herstel vergroten. Daarbij past hij of zij het revalidatieprogramma aan.

Deze ontwikkelingen vragen om een voortdurende actualisering van de kennis en vaardigheden van de sportfysiotherapeut.

2 TYPERING PROFESSIONAL MASTER FYSIOTHERAPIE IN DE SPORTGEZONDHEIDSZORG

Zoals blijkt uit het eerste hoofdstuk is het werk dat sportfysiotherapeuten verrichten divers. Toch is er een algemene typering te geven van het beroep van de sportfysiotherapeut. In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de werkomgeving van de sportfysiotherapeut. Vervolgens vindt u een beschrijving van de werkzaamheden, de complexiteit van deze werkzaamheden en de opleiding van de sportfysiotherapeut.

2.1 Doelgroepen van de sportfysiotherapeut

Uit de notitie van het Landelijke Sportgezondheidszorg Platform (2006) blijkt dat de sportgezondheidszorg verschillende groepen / zorgvragers als “haar doelgroepen” beschouwt:

1. Alle sporters met sportgerelateerde zorgvragen die een specialistisch antwoord behoeven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen:
 - a. Recreatiegerichte/breedte sporters
 - b. Prestatiegerichte/wedstrijdsporters
 - c. Topsporters

De sportrevalidatie richt zich op de periode vanaf het ontstaan van de blessure totdat de sporter zijn sport hervat op het hoogst haalbare niveau. Het begrip specificiteit staat daarbij centraal, hetgeen zegt dat binnen de grenzen van de belastbaarheid wordt gedaan wat gevraagd wordt voor zijn/haar sport. In de zorgketen betekent dat dat de sportfysiotherapeut in de verschillende fases van herstel van de sporter een verschillende rol speelt, variërend van Eerste Hulp bij Sportongevallen (inclusief Basic Life Support), naar revalidatie in de acute fase tot aan ADL-niveau, of hervatting van sport op het oude niveau. De sportfysiotherapeut begeleidt vanaf het moment dat sporter zijn sportactiviteiten gaat hervatten tot aan het moment dat (top)sport op wedstrijdspecifieke belasting probleemloos wordt uitgevoerd.

2. Mensen die na een langdurige periode van inactiviteit (weer) actief willen gaan bewegen of sporten en daarbij mogelijk gezondheidsrisico's lopen.

3. Chronisch zieken die een hulpvraag hebben op het gebied van sport en bewegen in relatie tot hun aandoening.

Daarbij breidt de sportfysiotherapeut zijn scope verder uit, hetgeen zich uit in een verdergaande samenwerking met andere specialistisch fysiotherapeuten. Gezien ontwikkelingen in de maatschappij, en gezien de specifieke deskundigheid van de sportfysiotherapeut op het terrein van de inspanningsfysiologie, en het menselijk bewegen, zal de sportfysiotherapeut ook competenties ontwikkelen en inzetten in de behandeling en begeleiding van verschillende patiëntengroepen.

Beweegprogramma's voor mensen met chronische aandoeningen onder deskundige begeleiding kunnen positieve effecten hebben op het verloop van bepaalde aandoeningen en/of hebben effect op de kwaliteit van leven. Specifieke deskundigheid ten aanzien van de aandoening in relatie tot gezondheidsgedrag en inspanningsfysiologische mechanismen is dan wel een voorwaarde. Ook kan daarbij worden gedacht aan samenwerking met een fysiotherapeut met specifieke deskundigheid over de betreffende aandoening.

Voorbeelden van patiëntencategorieën waarbij de sportfysiotherapeut een aanvullende bijdrage kan leveren bij sportuitoefening tijdens of na de revalidatie zijn mensen met o.a.:

- Reumatische aandoeningen zoals Reumatoïde artritis
- Pulmonale aandoeningen zoals COPD
- Metabole stoornissen zoals Diabetes mellitus
- Neurologische aandoeningen zoals CVA en M. Parkinson.
- Cardiovasculaire aandoeningen zoals perifere vaatlijden
- Oncologische aandoeningen
- Verschijnselen van een depressie

Het is van belang om daarbij duidelijkheid te hebben over de meerwaarde van de verschillende hulpverleners in de totale zorgketen. Dit vraagt om heldere communicatie en samenwerking tussen de verschillende hulpverleners zowel inter- en multidisciplinair. In onderstaande kaders wordt geïllustreerd hoe deze samenwerking zich kan uiten.

4. Tenslotte zijn er een aantal bijzondere groepen, die vragen om een specifieke benadering door de aard van de populatie, de specifieke communicatie of optredende pathofysiologische mechanismen. De sportfysiotherapeut verdiept zich in deze doelgroep door patiëntspecifieke kenmerken te inventariseren en stemt daar het revalidatieprogramma op af. Bij deze groepen valt te denken aan jeugd, ouderen en sport voor mensen met een lichamelijke beperking.

*In de doelgroep **chronisch zieken** vormen de reumatische patiënten een groep waarvoor de sportfysiotherapeut zijn expertise inzet. De sportfysiotherapeut is daarbij complementair aan de gespecialiseerde fysiotherapeut in de behandeling van patiënten met reuma (die nu vooral intramuraal en in bijzonder instellingen werkt). De reumatherapeut zet zich in om in de niet-stabiele fase van de aandoening evenwicht te zoeken in het ziektebeeld en patiënten te begeleiden naar een actievere fase. Bij deze groep patiënten is de sportfysiotherapeut niet zozeer actief in de acute fase, maar vooral in de stabielere fases waarin de patiënten in de subacute fase en de chronische fase met klachten zitten. In deze fases biedt de sportfysiotherapeut zijn deskundigheid aan in oefenprogramma's waarbij hij /zij zijn kennis en kunde over pathofysiologie combineert met zijn kennis en kunde over trainingsopbouw.*

*De sportfysiotherapeut kan een betekenisvolle rol spelen bij de revalidatie van patiënten met **hart- en vaatziekten**. Neem bijvoorbeeld een patiënt die na een hartinfarct wordt opgenomen in het ziekenhuis en na medische behandeling een klinisch hartrevalidatieprogramma (fase 1) krijgt aangeboden. Dit fase 1-programma wordt na ontslag uit het ziekenhuis gevolgd door een poliklinisch hartrevalidatieprogramma (fase 2). Deze 2 programma's worden uitgevoerd en begeleid door een speciaal opgeleide fysiotherapeut. De belangrijkste doelen binnen fase 1 en 2 zijn het terugwinnen van vertrouwen in het eigen lichaam en het aanpakken van de deconditionering. Daarnaast wordt gestart met het verbeteren van de algemene conditie op basis van de persoonlijke doelen van de patiënt. Aan het einde van fase 2 blijven er echter vaak nog doelstellingen over die niet (geheel) gehaald zijn. Eén van de belangrijkste doelstellingen is het voortzetten van een actieve leefstijl. De sportfysiotherapeut kan een bijdrage leveren aan het revalidatieproces van de patiënt. De deskundigheid van de sportfysiotherapeut ligt met name op het opstellen en uitvoering van deze trainingsprogramma en het aanpassen hiervan aan de individuele wensen en behoeften. Dit vraagt om een goede samenwerking met andere disciplines en tussen de fysiotherapeut opgeleid vanuit de hartrevalidatie (NVFH) en vanuit de sportfysiotherapie (NVFS).*

2.2 Complexiteit

De sportfysiotherapeut baseert zijn handelen op wetenschappelijke inzichten, in de fysiotherapie ontwikkelde richtlijnen en ervaringskennis. Resultaten van wetenschappelijke onderzoeken en ontwikkelde richtlijnen zijn toegesneden op de specifieke doelgroep. De sportfysiotherapeut is in staat de onderzoeksresultaten en richtlijnen te vertalen naar de specifieke wensen en behoeften van de patiënt en zijn handelen te verantwoorden. Hij werkt, met behoud van de eigen professionaliteit, naar de wensen van de patiënt en diens omgeving⁴.

De complexiteit wordt grotendeels bepaald door de volgende factoren die, al of niet gecombineerd, voorkomen: multipathologie, complexiteit van aandoeningen, en of omgevingsfactoren die van invloed zijn op de sportende patiënt. De veelheid aan problemen vraagt van de sportfysiotherapeut inzicht in het verloop van de problemen en de belangrijkste beïnvloedbare factoren. Tevens dient hij inzicht te hebben in de onderlinge samenhang van problemen. Op basis daarvan stelt hij de juiste prioriteiten in de behandeling.

De sportfysiotherapeut dient in staat te zijn in de hulpverlening samen te werken met professionals vanuit andere disciplines en vakgebieden. De wensen van de patiënt en zijn omgeving zijn voor de sportfysiotherapeut leidend, hij werkt daarom ook altijd nauw samen met de sporter en diens omgeving. Hij houdt de ontwikkelingen in zijn vak(gebied) bij en past nieuwe kennis en inzichten toe in zijn werk.

2.3 Opleiding

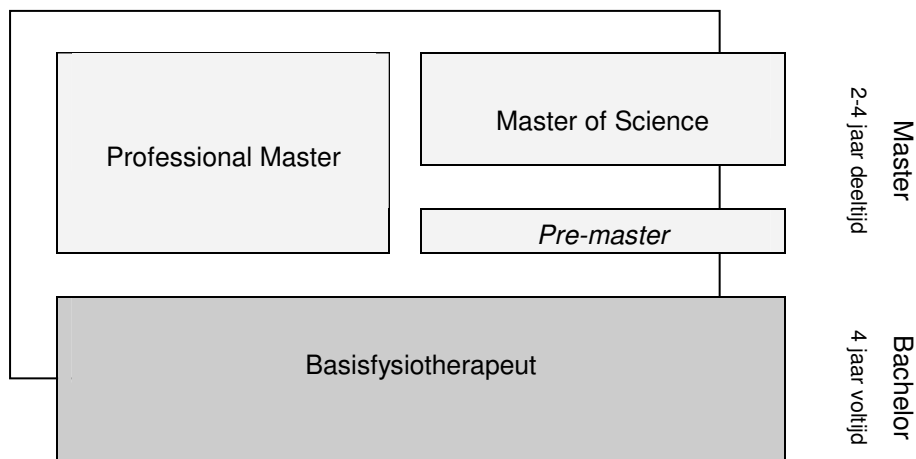
Ten behoeve van het onderhouden van de vereiste beroepsvaardigheden en beroepshandelingen dienen de geregistreerde sportfysiotherapeuten te blijven voldoen aan de door de NVFS en KNGF vereiste opleidingseisen. Voor

⁴ RB Haynes ea.(2002). Clinical expertise in the era of evidence based medicine and patient choice. Evidence based medicine. 7;36-38

herregistratie moet worden voldaan aan de eisen van het Beleidsorgaan Centraal Kwaliteitsregister (BOCK) van het KNGF.

*Opleidingskolom fysiotherapie*⁵

Binnen de fysiotherapie is een opleidingskolom ontwikkeld waarin twee niveaus te onderscheiden zijn, namelijk bachelor en master. Mede ingegeven door het binaire stelsel in het hoger onderwijs in Nederland worden op masterniveau een onderscheid gemaakt tussen de professionele master en de wetenschappelijke master (zie figuur 1). Deze BAMA-structuur vormt een logisch samenhangende onderwijskolom, waarin de programma's inhoudelijk en onderwijskundig op elkaar afgestemd zijn. Daardoor zijn er doorstroommogelijkheden vanuit de bachelor naar masters binnen het HBO (de professional Masters) en naar het WO (de Master of Science).

Figuur 1: Opleidingskolom

De opleidingskolom fysiotherapie biedt een volledig en samenhangend stelsel van opleidingen. Basisfysiotherapeuten kunnen doorstromen in verschillende masteropleidingen.

Hoewel het onderscheid iets genuanceerder ligt dan hier wordt verondersteld leidt de Professional Master op tot verdieping van kennis- en vaardigheudentoepassing in de hoogcomplexere patiëntenzorg, en leidt de Master of Science tot vaardigheden betreffende het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en zodoende ontwikkelen van nieuwe inzichten voor de beroepsgroep. De Professional Masters

⁵ Coppoolse, van Meeteren en Wittink: De Utrechts opleidingskolom Fysiotherapie. Interne notitie HU, 2005

richten zich op competenties voor een hoogwaardige en innovatieve praktijkuitvoering. De rollen van de Professional Master Fysiotherapie worden toegelicht in hoofdstuk 3.

De Master of Science richten zich op wetenschappelijke competenties voor de onderbouwing en innovatie van de zorgpraktijk.

3 ROLLEN & BEROEPSCOMPETENTIES

In vorige hoofdstukken werd het domein beschreven waarbinnen de sportfysiotherapeut werkzaam is. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke “instrumenten” een sportfysiotherapeut moet hebben om op masterniveau te kunnen optreden in dat domein. In dit hoofdstuk worden competenties beschreven die een sportfysiotherapeut gebaseerd op de vier rollen van de sportfysiotherapeut: de specialist, de innovator, de adviseur en de professioneel leider.

3.1 Rollen

De professional master sportfysiotherapie is een specialist die zich binnen het domein van de sportgezondheidszorg bezighoudt met hoog complexe patiëntenzorg. Hij onderbouwt zijn handelen met het best mogelijke ‘evidence’ en is tegelijkertijd in staat deze expertise zo te ‘delen’ en ‘verspreiden’ onder directe collega’s.

Het model dat wordt beschreven in dit BCP maakt de relatie tussen de verschillende rollen zichtbaar. Ze zijn wel te onderscheiden maar niet te scheiden. De rol van specialist vormt enerzijds de basis voor de overige rollen en wordt anderzijds gevoed door de overige rollen.

De rollen die de sportfysiotherapeut vervult zijn:

- Specialist (cliënt)
- Professioneel Leider (organisatie)
- Innovator (beroep)
- Adviseur (collega’s en andere disciplines)

Specialist

De specialist zet zijn expertise in bij de diagnostiek en behandeling van hoog complexe patiëntenproblematiek. In de samenwerking met de sporter en zijn omgeving geeft de sportfysiotherapeut zowel aandacht aan het behandelen van de hulpvraag als aan het begeleiden van de omgeving. De hulpverlening door de specialist is een gezamenlijke inspanning met de sporter en de omgeving, die erin resulteert dat de sporter de zorg ontvangt die tegemoet komt aan zijn behoeften en verwachtingen en die voldoet aan professionele standaarden. De essentie van de rol van specialist is het voorbereiden, analyseren, uitvoeren, evalueren en bijstellen

van sportfysiotherapeutische interventies, evenals de terugkoppeling naar de verwijzer bij complexe zorg aan patiënten met sportgerelateerde aandoeningen. De specialist screent de sporter in het kader van de directe toegankelijkheid, onderzoekt, en wanneer sportfysiotherapeutische behandeling geïndiceerd is (be)handelt hij daarbij preventief of therapeutisch. Bij complexere zorgvraagstukken, waarbij multiprofessionele zorg plaatsvindt, is afstemming en coördinatie met andere betrokken disciplines een onderdeel van de activiteiten van de sportfysiotherapeut. De specialist werkt tevens nauw samen met andere disciplines om preventie en voorlichting af te stemmen op de zorgvraag en hij onderhoudt contacten met belangengroeperingen en patiëntenverenigingen.

Innovator

De eigen specifieke deskundigheid is ook de basis voor de verdere beroepsontwikkeling. Samen met beroepsgenoten werkt de sportfysiotherapeut aan de ontwikkeling van het beroep, bijvoorbeeld door nieuwe inzichten te vertalen naar methodieken of richtlijnen, door het opzetten van protocollen, het geven van presentaties en deelnemen of leiden van ontwikkelgroepen.

De rol beroepsontwikkelaar is gericht op het onderbouwen, verbeteren en vernieuwen van de zorgverlening. Kennisontwikkeling vormt de basis voor innovatie op het gebied van interventies en methodiek (evidence based practice) uiteindelijk resulterend in een 'geactualiseerde' professionele standaard voor dit specialistische domein van de fysiotherapie. De professional master is geen wetenschappelijk onderzoeker. De professional master houdt zich wel bezig met het vertalen van kennis (kennistransitie) naar de beroepspraktijk en in het bijzonder met het toepassen van kennis in de eigen werksetting.

Kritisch reflecteren op de waarde van verschillende kennisbronnen, kritisch evalueren van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek, beoordelen van de bruikbaarheid van deze resultaten voor de beroepspraktijk en vertalen van deze resultaten naar de beroepspraktijk vormen de basis voor de rol van de beroepsontwikkelaar.

Nieuwe inzichten, wetgeving en ontwikkelingen in het beroep, de samenleving of de gezondheidszorg zijn meestal niet eenvoudig in te passen in de praktijk van alledag. Ze vragen om vertaling in standaarden, werkwijzen, protocollen, behandelmethoden etc, om ze toepasbaar te maken voor uitvoering. Daarop ligt het accent van de rol innovator. De invoering van een nieuwe behandelmethodiek, een protocol of richtlijn wordt door de innovator systematisch aangepakt. Het verwerven en behouden van een draagvlak onder beroepsgenoten en collega's uit andere betrokken disciplines

maakt nadrukkelijk deel uit van een invoeringstraject. De professional master draagt daadwerkelijk bij aan beroepsinnovatie door zelf mee te werken aan de totstandkoming van richtlijnen, zitting te nemen in werkgroepen van beroepsverenigingen, deelname aan experimenten en projecten en door te publiceren over eigen ervaring.

Professioneel leider

De rol van manager, zoals beschreven in het competentieprofiel voor de bachelor fysiotherapeut, krijgt bij de professional master een sterk inhoudelijke inkleuring die zich beter laat omschrijven met professioneel leiderschap. Het gaat in deze rol niet zozeer om de algemene praktijkvoering, maar veel meer om het functioneren als innovatiemanager binnen de werksetting. Als expert in het leveren van onderbouwde complexe patiëntenzorg aan een bepaalde categorie patiënten ontwikkelt de sportfysiotherapeut een zekere autoriteit die de basis vormt voor de rol van professioneel leider.

Innovatie van zorg maakt een belangrijk onderdeel uit van deze rol. Naast het wetenschappelijk kunnen onderbouwen van interventies, vraagt dit in de eigen werksetting om competenties als innovatiemanagement. Vernieuwingsprocessen zijn meestal lastig, vragen om een goed inzicht in veranderingsprocessen en het kunnen verantwoorden van de eigen strategie, het kunnen adviseren van het management, projectmatig werken in samenwerking met collega's.

In zijn rol als specialist heeft de sportfysiotherapeut ook taken op het gebied van de kwaliteit van zorg en draagt bij aan zorginhoudelijk beleid binnen de organisatie. Hij signaleert ontwikkelingen, zoals nieuwe doelgroepen en specifieke problemen waar de afdeling of de organisatie mee geconfronteerd wordt. Hij geeft leiding aan multi-professionele samenwerkings situaties. De professioneel leider brengt alle informatie in die bij kan dragen aan aanpassing van het zorgbeleid.

Adviseur

In het kader van kennisverspreiding, kwaliteitsverhoging en deskundigheidsbevordering zet de sportfysiotherapeut zijn vakinhoudelijke deskundigheid in combinatie met didactische- en begeleidingsvaardigheden op verschillende manieren in ten behoeve van de professionalisering van anderen.

Afhankelijk van het doel neemt deze rol meer de vorm aan van educatie, coachen, consultatie of intervisie.

De sportfysiotherapeut vervult de rol van adviseur:

- binnen de werkorganisatie ten opzichte van (junior) collega's;
- ten opzicht van andere professionals waarmee hij in (en vanuit) zijn eigen werkorganisatie te maken heeft;
- binnen de beroepsgroep ten opzichte van beroepsgenoten, in activiteiten als intervisie of intercollegiale toetsing en deskundigheidsbevordering.

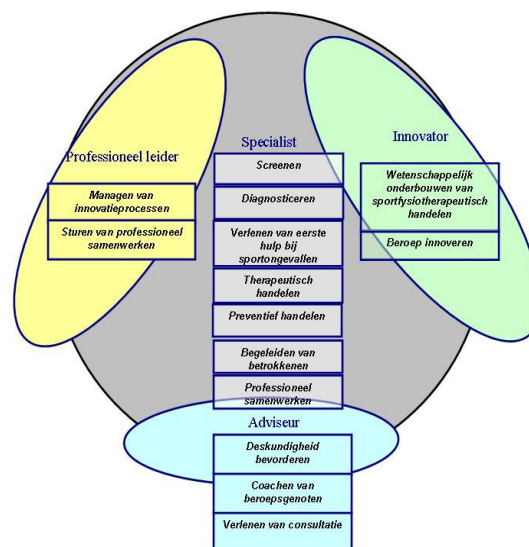
Kenmerkend voor coachen is het anderen helpen bij verhelderen, leren oplossen of leren hanteren van problemen door het toepassen van vakinhoudelijke deskundigheid, gekoppeld aan begeleidingsvaardigheden als: luisteren, observeren, stimuleren, motiveren en feedback geven, weerstanden herkennen en productief maken. Dit alles is gericht op het verbeteren van het handelen van de ander.

De essentie van educatie bestaat uit het laten leren, ofwel uit het planmatig sturen van leerprocessen van individuen of groepen gericht op een bepaald doel dat in samenspraak tussen de lerende en de adviseur wordt geformuleerd. Verschillende middelen om de deskundigheid te bevorderen door het geven van lezingen, presentaties, trainingen etc.

Van consultatie is sprake als een andere professional (behorend tot de eigen, dan wel tot een andere beroepsgroep) vraagt om een deskundig advies ten behoeve van de eigen patiëntenzorg. Kenmerkend is dat de consultant zelf geen verantwoordelijkheid draagt voor de betreffende patiëntenzorg. De consultatie kan meer of minder geformaliseerd zijn. Ook zet de specialist zijn deskundigheid in bij het inwerken en begeleiden van (junior)collega en bij consultatie door andere professionals. In beroepsverband heeft hij een leidende positie in intercollegiale kwaliteitszorg (intercollegiale toetsing, kwaliteitskringen, intervisie) en ondersteunt daar beroepsgenoten bij het nadenken over de beroepsuitoefening en het oplossen van problemen.

Rollen en competenties

De beschrijving van de rollen en de gerelateerde competenties zijn geclusterd in een figuur. In deze figuur blijkt de onderlinge afhankelijkheid binnen de competenties. Ook is het binnen deze figuur denkbaar dat er differentiaties optreden in het innemen en beheersen van de rollen en de competenties. De labels van de competenties die horen bij de rollen zijn genoemd en worden in de volgende paragrafen verder uitgewerkt.

3.2 Competentieprofiel

De beroepsrollen beschrijven de rollen waarvan verwacht wordt dat de beginnende sportfysiotherapeut ze beheerst. De competenties worden uitgedrukt in één of twee kernwoorden (label). Het label is de kernachtige samenvatting van de competentie. Afgeleid van de rollen en de labels worden de competenties uitgewerkt. Per competentie wordt een kaart opgesteld.

In de definitie wordt de competentie in zijn volledigheid uitgeschreven. De beschrijving geeft een toelichting op de competentie. De criteria geven weer waaraan kan worden afgemeten of het niveau wordt beheerst. De competentie wordt beheerst als deze effectief wordt toegepast in een kritische beroepscontext. De beroepscontexten zijn beschreven voorafgaand aan de competentiekaarten.

Competentieconstructie

Om een beroepsrol te kunnen vervullen zijn competenties nodig. De competenties zijn ontworpen op het terrein van de sportfysiotherapie. Er zijn landelijk afspraken gemaakt ten aanzien van de competentieformuleringen. Veelal beschrijft een competentie een cluster aan vaardigheden, kennis, persoonskenmerken en attitudes, die effectief worden toegepast in de specifieke beroepssituatie(s). Aansluitend bij een rapport in opdracht van Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (van Merriënboer, 2002), betekent dit voor de formulering van een competentie dat deze voldoet aan de volgende criteria:

- Duurzaam (stabiel in de tijd op middellange termijn)
- Specifiek (helder en slechts op één manier te interpreteren)

- Integratief (integreert kennis, vaardigheden en attitudes)

Tevens zijn in de competentiekaarten de criteria genoemd. De criteria beschrijven het niveau waarop een afstuderende sportfysiotherapeut moet kunnen voldoen. De competenties zijn duurzaam, terwijl de criteria door veranderingen in het beroep of in de maatschappij aan verandering onderhevig zijn.

3.3 Competentiekaarten

Pre-ambule

In de competentiekaarten zijn een aantal steeds terugkerende elementen te ontdekken. Dit zijn elementen die het handelen van de sportfysiotherapeut in een of alle rollen typeren. Om de leesbaarheid van de competentiekaarten te vergroten zijn deze hier samengevat.

In het algemeen geldt dat:

- Waar gesproken wordt over de specialist wordt in dit competentieprofiel bedoeld op de specialistisch sportfysiotherapeut.
- De sportfysiotherapeut werkt methodisch in alle rollen en communiceert op een heldere wijze over zijn bevindingen, voorstellen, interventies en resultaten met alle relevante betrokkenen.
- De sportfysiotherapeut reflecteert voortdurend op zijn handelen en de resultaten die daarmee worden bereikt.
- De sportfysiotherapeut plaatst problemen in de context van verschillende visies op behandeling en ontwikkelingen in de gezondheidszorg.
- Al het handelen binnen alle rollen van de sportfysiotherapeut is gebaseerd op het best beschikbare evidentie.

Gezien de aard van het beroep zal de sportfysiotherapeut te maken krijgen met de eigen kenmerken van deze sportcultuur. De sporter zal vaak tekenen van teleurstelling vertonen ten gevolge van het onderbreken van het trainingsschema of het niet kunnen participeren aan de sportactiviteit. Ook kan de sporter te snel willen herstellen, waardoor hij of zij het eigen herstelproces in de weg staat. Ook omgevingsfactoren van de patiënt kan van invloed zijn op het herstelproces van de patiënt. Zodra een bepaald gedrag of reactie het herstelproces beïnvloedt heeft dit gedrag extra aandacht nodig. Deze reacties bij de patiënt vragen om een

professionele reactie van de sportfysiotherapeut. Dat betekent dat de sportfysiotherapeut deze reacties herkent, en kiest voor een individueel gerichte benadering. De sportfysiotherapeut geeft klinische adviezen, en zal daarbij een empathische en coachende houding hebben om de patiënt goed te benaderen. Een sportfysiotherapeut houdt hierbij rekening met de kenmerken en cultuur van de sport en de individuele sporter.

Specialist

1 Screenen

Definiëring

De sportfysiotherapeut stelt door middel van gerichte vragen, tests of andere diagnostische verrichtingen binnen een beperkte tijd vast of er al dan niet sprake is van een binnen het competentiegebied van de individuele sportfysiotherapeut vallend patroon van tekens en/of symptomen⁶.

Beschrijving

Screening is een proces dat de sportfysiotherapeut leidt tot de beslissing of verder sportfysiotherapeutisch onderzoek geïndiceerd is. EHBSO is de screening die ter plaatse gebeurt direct na het lestel, terwijl screenen ook in de praktijk kan zijn op een volgend moment. Bij screenen wordt door middel van gerichte vragen, tests of andere diagnostische verrichtingen binnen een beperkte tijd vastgesteld of er al dan niet sprake is van een binnen het competentiegebied van de individuele sportfysiotherapeut vallend patroon van tekens en/of symptomen (KNGF, 2005).

Indien na het screeningsproces besloten wordt dat verder sportfysiotherapeutisch onderzoek zinvol en noodzakelijk is, bestaat exact dezelfde verantwoordelijkheid als in geval van verwijzing door een arts; de sportfysiotherapeut moet na een zorgvuldig diagnostisch proces besluiten of er bij de cliënt een indicatie voor (sport)fysiotherapie is of niet. Ook wordt bij twijfel over de aard van de aandoening of het specifieke karakter van de gepresenteerde klacht(en) advies bij de arts ingewonnen.

⁶ Gebaseerd op directe toegankelijkheid fysiotherapie, KNGF, 2005

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- voert zijn rol zelfstandig op verantwoorde wijze uit bij patiënten die gebruikmaken van direct toegankelijke situaties
- voert zijn rol zelfstandig op verantwoorde wijze uit vanuit een specialistische kennis op het gebied van het sportfysiotherapeutisch domein, de daarmee samenhangende ziektebeelden, symptomen, medische behandelingen en (para)medische onderzoeken
- stelt adequate vragen om 'rode en gele vlaggen' te achterhalen
- Gebruikt daarbij relevante meetinstrumenten die aansluiten bij het medisch (ICD10) en het paramedisch begrippenkader (ICF)
- komt tot een professioneel verantwoorde conclusie ten aanzien van 'pluis/niet-pluis door door middel van patroonherkenning
- informeert en adviseert de patiënt en eventueel de trainers- en begeleidingstaf doelmatig over de conclusies van de screening en de meest doeltreffende vervolgstappen
- informeert tijdig en vraagt adequaat om advies aan huisarts, medische specialisten of andere verwijzers en hulpverleners

Specialist

2 Diagnosticeren

Definiëring:

De sportfysiotherapeut brengt op basis van een sportspecifieke anamnese en diagnostische verrichtingen (dreigende) blessures of prestatieverminderende factoren in kaart en relateert deze aan de hulpvraag van de sporter of patiënt, waarna hij een behandelplan opstelt.

Beschrijving

De sportfysiotherapeut maakt op basis van zijn specifieke deskundigheid op het gebied van sport- en blessure-analyse een onderzoekshypothese die hij toetst door middel van gerichte (sport)anamnestische vragen en diagnostische verrichtingen. Tijdens de anamnese herkent de sportfysiotherapeut op basis van tekens en/of symptomen sportspecifieke patronen van specifieke sportletsels, vormen van over- en onderbelasting en valkuilen die specifiek zijn voor de beoefende sport. De sportfysiotherapeut zet zijn deskundigheid op het gebied van validiteit en betrouwbaarheid van (specifieke) tests of try outs in. Hierdoor is snelle en efficiënte diagnostiek mogelijk. Hierbij wordt rekening gehouden met de persoonlijke factoren van de sporter of patiënt, de korte en lange termijn doelen die de sporter of patiënt zichzelf stelt, de trainbaarheid en de prognostische factoren van het herstel van de blessure van de sporter. De uitkomst hiervan leidt tot een transparante en beredeneerde keuze voor interventie, verwijzing of advies. De sportfysiotherapeut kan gericht verwijzen naar een arts of medisch specialist met mogelijke aanbevelingen voor vervolgdagnostiek. Binnen de verslaglegging is het mogelijk om naast traditionele verslaglegging ook het gebruik van audiovisuele middelen te gebruiken.

Criteria

De sportfysiotherapeut:

Onderzoek

- voert zelfstandig en op verantwoorde wijze onderzoek uit vanuit specialistische kennis op het gebied van sportgerelateerde aandoeningen, de daarmee samenhangende sportletsels, ziektebeelden, symptomen, medische behandelingen, (para)medische onderzoeken
- toetst de hypothesen over stoornissen in functie en structuur, voert aanvullend onderzoek uit en interpreteert de gegevens uit de testen op een verantwoorde wijze
- gebruikt daarbij relevante meetinstrumenten die aansluiten bij het medisch (ICD10) en het paramedisch begrippenkader (ICF)
- screent op trainbaarheid en algemene en specifieke contra-indicaties ten aanzien van fysieke training
- analyseert, interpreteert en verwerkt de aanvullende (medische) onderzoeksgegevens
- vraagt om extra informatie wanneer de testen niet voldoende beeld geven of incompleet zijn

Interpretatie en conclusie

- bepaalt het beginniveau door op basis van relevante onderzoeksgegevens een gezondheidsprofiel op te stellen
- bepaalt of het gezondheidsprobleem beïnvloedbaar is door sportfysiotherapeutische interventies
- formuleert in overleg met de patiënt (smart) geformuleerde sportfysiotherapeutische doelstellingen in de terminologie, zoals gehanteerd in het ICF
- formuleert korte en lange termijn gevolgen voor de gezondheid en de sportcarrière en bespreekt deze met de sporter
- stelt een behandelplan op en bespreekt dit met de sporter en andere betrokkenen en stelt deze zonodig bij
- communiceert met gebruik van juiste terminologie bij doorverwijzing van de sporter naar een arts/verwijzer

Monitoren en Verslaglegging

- ordent onderzoeksgegevens in de terminologie die wordt gehanteerd in het ICF
- gebruikt functietesten om het herstel/de vooruitgang objectief te maken

Specialist

3 Verlenen van eerste hulp bij sportongevallen

Definiëring

De sportfysiotherapeut reageert adequaat op acute letsels of problemen in training of wedstrijdverband, waarbij hij of zij tegelijk helder communiceert met andere professionals en belanghebbenden, zodat verantwoordelijkheden worden afgestemd.

Beschrijving

Onder EHBSO wordt zowel *Basic Life Support* verstaan als de *onmiddellijke zorg van de geblesseerde sporter*. Eerste hulp verlenen bij een sportongeval of sportletsel is de onmiddellijke zorg toedienen die nodig is bij een sporter die geblesseerd raakt tijdens een sportactiviteit (terwijl je eventueel in afwachting bent van gespecialiseerde hulpverlening). De sportfysiotherapeut kan geconfronteerd worden met een acute bedreiging van de vitale functies (BLS) of er is sprake van een acuut letsel. Hij analyseert daarbij de symptomen en handelt daarnaar. Het is van belang dat sportongevallen vanaf het begin doelmatig verzorgd worden, waarmee wordt geprobeerd de gevolgen van het sportletsel en voor de gezondheid zo beperkt mogelijk te houden. Interventies die de sportfysiotherapeut kan toepassen zijn: basic life support en externe ambulante defibrillator. Verder kan de sportfysiotherapeut alle voorkomende EHBSO activiteiten uitvoeren zoals het immobiliseren van luxaties en fracturen, behandeling van schaaf- en snijwonden en bloedingen.

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- neemt vooraf met andere betrokkenen mogelijke calamiteiten en daaraan gekoppelde procedures door
- maakt een inschatting van de fysiologische aspecten van het letsel op het niveau van vitale functies
- herkent en behandelt acute letsels adequaat, zoals bewustzijnsverlies, bedreigde en belemmerde ademweg, bedreigde circulatie en de letsels van het houdings- en bewegingssysteem
- past algemene principes van de wondbehandeling toe
- onderzoekt neurologische letsels
- is in acute situaties emotioneel stabiel en maakt adequate keuzes
- informeert op begrijpelijke wijze de sporter over de conclusies uit het onderzoek en de te verwachten herstel of revalidatie
- schakelt afhankelijk van de aard van het letsel andere disciplines in
- communiceert daarbij met betrokkenen zoals trainers en begeleiders
- houdt rekening met privacy gevoelige omstandigheden en de rol van de media

Specialist

4 Therapeutisch handelen

Definiëring

De sportfysiotherapeut werkt (multi-, interdisciplinair) samen met de sporter(s) en of patiënt(engroepen), waarbij hij therapeutische en preventieve⁷ behandel- en trainingsvormen toepast in een sportspecifieke situatie. Hierbij richt hij zich op herstel van een optimale functie, waarbij hij voortdurend evalueert op klinische tekens.

Beschrijving

Het revalidatieproces vindt plaats in (nauwe) samenwerking met andere specialistische fysiotherapeuten of aanpalende disciplines. De revalidatie vraagt zowel kennis en vaardigheden van een individuele behandeling, als vaardigheden van revalidatie binnen (kleine) groepen van sporters met een (gemeenschappelijke) probleem. Daarbij is zowel aandacht voor het voorkomen van een recidief letsel (secundaire preventie) als voor de herstellende blessure door middel van gerichte sportfysiotherapeutische interventies en adviezen. Tegelijk moet worden voorkomen dat andere blessures of conditieverlies ontstaan ten gevolge van algemene verminderde belastbaarheid tijdens de sportuitoefening. De sportfysiotherapeut geeft daarbij deskundige adviezen over voeding, doping en medicatie en andere randvoorwaardelijke aspecten, zoals schoeisel, ondergrond, kleding en materiaal. De sportfysiotherapeut evalueert continu en baseert vervolgstappen tijdens de sportrevalidatie op de uitkomsten van de gegevens uit de sportspecifieke tests of try outs, waarbij hij deze afzet tegen beloop en klinische kenmerken van fysiologische processen. De sportfysiotherapeut beweegt zich daarbij voortdurend tussen de belangen van de sporter en de mogelijk andere belangen van bijvoorbeeld de trainer, bond of de club. De sportfysiotherapeut houdt daarbij rekening met specifieke kenmerken en de cultuur van de specifieke sport.

⁷ Het betreft in deze competenties secundaire en tertiaire preventie

De sportfysiotherapeut:

bepaalt het eindniveau

- bepaalt en faseert wat de sporter moet kunnen voordat de hij weer deelneemt aan de groeps- of wedstrijdtraining
- bepaalt de werkwijze, het tijdsplan en de strategie behorend bij de verschillende fases van het herstel, kiest behandelvormen, middelen en trainingsvormen afgestemd op de belastbaarheid, geformuleerde doelstellingen rekening houdend met de wensen van de patiënt

kiest de juiste weg:

- stemt de revalidatie af op de periodisering binnen het wedstrijdseizoen en houdt rekening met de persoonlijke doelen van de sporter
- past zijn interventies methodisch, doelmatig, efficiënt en effectief toe
- kiest de interventies op basis van de best beschikbaar evidentie
- past zijn professioneel gedrag aan aan de eigenheid van de sport(tak)
- past zijn interventies aan aan het fysiologische herstelproces en de belastbaarheid van de sporter
- adviseert de sporter hoe te handelen bij sporthervatting

meet en evalueert

- bepaalt middel en tijdstip om de gekozen interventie te evalueren, maakt hierbij onder andere gebruik van beschreven klinimetrie in nationale of internationale richtlijnen
- stelt de behandeling en (trainings)belasting bij op basis van de klinische tekens kenmerkend voor de belastbaarheid gerelateerd aan de aandoening
- betreft tijdig andere disciplines bij het revalidatieproces

Specialist

5 Preventief handelen

Definiëring

De sportfysiotherapeut informeert over, adviseert over en begeleidt (individuele) sporters of patiëntengroepen, in bewegingsactiviteiten gericht op gezondheidsbevorderend gedrag in het domein van het bewegend functioneren in relatie tot ADL en sportactiviteiten.

Beschrijving

De sportfysiotherapeut voert in het kader van primaire preventie interventies uit, waarbij de sporter geen medische diagnose en geen gezondheidsprobleem in engere zin heeft. Daarbij is wel de verwachting dat zonder interventie de kans op het ontstaan van sportblessures verhoogd is. De sportfysiotherapeut stelt een risicoprofiel op voor de sporters en patiënten.

De interventie richt zich voornamelijk op advisering over het gedrag van de sporter op het gebied van bewegingsactivering, veranderingen die in de leefstijl of omgeving moeten worden aangebracht of op het hanteren van de leefstijl in het dagelijkse leven. Een en ander vindt plaats in een individuele sessie of in een groep.⁸

Een van de concrete producten die voortkomt uit de veranderende zorgvraag, en de mogelijkheden die de wet BIG biedt is het Sport Fysiotherapeutisch Advies (SFA), gericht op preventie van sportgerelateerde problemen.⁹

⁸ Noot: secundaire en tertiaire preventie is opgenomen onder de competentie therapeutisch handelen.

⁹ Binnen het SPA-competentieprofiel is valt promotie van een veilige en actieve leefstijl onder deze competentie

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- geeft evidence based en op methodische wijze voorlichting over gezondheidsbevorderend gedrag met specifieke aandacht voor de Nederlandse norm voor gezond bewegen.¹⁰
- voert op evidence based en methodische wijze (bewegings)programma's uit aangepast aan de belastbaarheid en de specifieke kenmerken van de cliënt
- zorgt dat het (bewegings)programma een duidelijke plaats heeft binnen de zorgketen
- zorgt voor aansluiting van het beweegprogramma op eerdere behandeling of revalidatietrajecten
- stimuleert en informeert over het integreren van gezondheidsbevorderend gedrag binnen dagelijkse activiteiten, zodanig dat structurele gedragsverandering wordt gerealiseerd
- participeert in ontwikkelingen met betrekking tot preventie (in de vorm van cursussen, training en multidisciplinaire samenwerking en overleg)
- richt zich bij de voorlichting en bewegingsprogramma's zowel op de individuele cliënt als op doelgroepen
- evalueert het behaalde resultaat op basis van gezondheidsgedrag
- informeert de cliënt over een vervolgtraject in de vorm van aangepast sporten
- stelt zonodig doelstellingen bij

¹⁰ Kemper HGC, Ooijendijk WTM, Stiggelbout M. Consensus over de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen. Tijdschr Soc Gezondheidsz 2000; 78: 180-183.

Specialist

6 Begeleiden van betrokkenen

Definiëring

De sportfysiotherapeut begeleidt de betrokkenen van de sporter zodanig dat betrokkenen bewust zijn van de gevolgen van de sportgerelateerde aandoening en weten hoe ze de sporter tijdens het sportrevalidatietraject moeten ondersteunen en adviseren.

Beschrijving

Rondom de sporter en de patiënt zijn veel betrokkenen meer of minder expliciet aanwezig die van invloed zijn op de manier waarop de sporter omgaat met zijn sportrevalidatie. Hierbij valt te denken aan de coach, de trainer, familie, partners, etc. Het herstelproces van de sporter kan wel degelijk worden beïnvloed in positieve en negatieve zin door de betrokkenen. Het herkennen, betrekken en informeren van de betrokkenen is een belangrijke competentie van de sportfysiotherapeut tijdens het revalidatieproces. De sportfysiotherapeut werkt daarbij samen met de sporter en de betrokkenen en vertaalt het diagnostisch therapeutisch en preventief arsenaal van het specialisme zodanig dat ook de trainers en coaches betrokkenen effectief, verantwoord en waar mogelijk evidence based het revalidatieprogramma kunnen ondersteunen. De omgeving op een positieve en actieve manier betrekken heeft als doel inzicht te geven over het herstel en de sociale steun te vergroten en zodanig het ziekteproces van de sporter positief te beïnvloeden.

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- informeert de omgeving in begrijpelijke taal over de uit te voeren handelingen en interventies tijdens het diagnostisch proces en tijdens de behandeling
- informeert de omgeving over de conclusies en prognose en onderbouwt deze met argumenten vanuit de literatuur en vanuit zijn eigen referentiekader
- legt uit hoe de omgeving het therapeutisch proces kan ondersteunen
- toetst of datgene wat hij gezegd heeft begrepen is door de omgeving te laten verwoorden of door het te laten uitvoeren
- geeft aan de omgeving specifieke informatie over herstelbevorderende en herstelbelemmerende factoren in de context van het sportrevalidatietraject

Specialist

7 Professioneel samenwerken

Definiëring

De sportfysiotherapeut werkt intra- en interdisciplinair samen met beroepsbeoefenaars in het kader van de zorgverlening voor de sporter.

Beschrijving

Bij sportrevalidatie vormt de zorgvraag, het gezondheids- en het prognostisch profiel van de sporter en de patiënt het uitgangspunt voor de integrale zorg, waarbij vaak multidisciplinair wordt samengewerkt om een op maat gesneden adequaat antwoord te geven op de zorgvraag. Andere professionals die kunnen worden betrokken zijn de huisarts, sportarts, medisch specialist, diëtist, psycholoog en eventuele andere disciplines. Elke professional levert daarbij zijn beroepsspecifieke bijdrage aan het opstellen en uitvoeren van een integraal zorgplan, binnen het domein van de sportrevalidatie.

Complementariteit en samenwerking op verschillende en dezelfde terreinen is daarbij uitgangspunt. Belangrijk is om goede afspraken te maken over overlappen tussen verschillende disciplines.

In de samenwerking met anderen is de specialist zich bewust van de professionele mogelijkheden en grenzen. Hij staat open voor en gaat respectvol om met de inbreng van anderen en hij spant zich in om tot een gedeelde taal te komen. Hij brengt specifieke kennis en know how in en vertaalt deze naar bruikbare informatie voor de andere professionals. De sportfysiotherapeut kan te maken hebben met meerdere overlegsituaties en stemt de verschillende belangen af met zijn eigen therapeutische doelen. Hij kan daarbij eigen doelen wege. Dit kan leiden tot aanpassen, uitstellen of afzien van een interventie in het kader van een gemeenschappelijk zorgplan.

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- expliciteert helder zijn specifieke deskundigheid en het aandeel in de revalidatie naar andere disciplines
- stemt met andere hulpverleners, zoals sportartsen en sportmasseurs af hoe de zorgverlening zo efficiënt en effectief mogelijk wordt uitgevoerd
- adviseert en implementeert aanpassingen in relatie tot het functioneren van de patiënt in samenspraak met andere betrokken hulpverleners
- schakelt in goed overleg andere professionals in, als dit voor het halen van de gestelde doelen wenselijk is
- stemt zorgvuldig de behandelplannen af met andere specialistische fysiotherapeuten in de behandeling van chronisch zieken

Innovator

8 Wetenschappelijk onderbouwen van sportfysiotherapeutisch handelen

Definiëring

De sportfysiotherapeut onderbouwt aan de hand van “best available evidence” zijn handelen. Daarbij kenmerkt de behandeling van de sportende patiënt zich door de multi-professionele benadering, waarbij de sportfysiotherapeut zijn handelen afstemt op bekende kennis en effecten van andere disciplines.

Beschrijving

De sportfysiotherapeut moet in toenemende mate aan de eis voldoen van het wetenschappelijk verantwoorden van de zorg (evidence based practice). Binnen die eis kan hij aannemelijk maken (“accountable”) wat de doelmatigheid en doeltreffendheid is van de geleverde sportfysiotherapeutische zorg. Hij draagt bij aan de verdere professionalisering in de vorm van specialisatie, kennisontwikkeling en kennisimplementatie die gewenst is binnen het vakgebied van de sportfysiotherapie. De sportfysiotherapeut plaatst daarbij de wetenschappelijke onderbouwing in de bredere context van disciplines die van invloed zijn op de sportfysiotherapie, zoals de sportgeneeskunde, bewegingswetenschappen en sociale wetenschappen.

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- vindt op doelmatige wijze relevante en actuele literatuur betreffende aan de orde zijnde besluitvormingsthema's
- beoordeelt toegepast onderzoek op zijn praktijkrelevantie
- analyseert, interpreteert en evalueert wetenschappelijke vakliteratuur kritisch ten aanzien van effectonderzoek (RCT's, systematische reviews, meta-analyses) en meetinstrumenten (zoals validiteit, betrouwbaarheid, specificiteit, sensitiviteit en responsiviteit)
- genereert onderzoeksvragen
- levert accuraat data aan ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek volgens een afgesproken protocol
- publiceert casuïstiek die wetenschappelijk onderbouwd is
- publiceert klinische implicaties van gepubliceerd wetenschappelijk onderzoek
- neemt deel aan (project)groepen om onderzoek te initiëren

Innovator

9 Beroep innoveren

Definiëring

De sportfysiotherapeut draagt bij tot kwalitatieve verbetering binnen de snel veranderende context van het domein van de sportfysiotherapie en ontwikkelt de beroepsuitoefening van deze beroepsgroep.

Beschrijving

Door snelle ontwikkelingen op het gebied van technologische en medische interventies wordt er een sterk appel gedaan op de flexibiliteit en vernieuwende inzichten voor de sportfysiotherapeut.

De sportfysiotherapeut vergroot de kwaliteit van de zorgverlening binnen het specialisme door mee te werken aan wetenschappelijke onderbouwing, voorbereiding, implementatie en evaluatie van innovaties (onder andere richtlijnen en methodieken, uitspraken over en consequenties van effectonderzoek, nieuwe klinimetrisch gevalideerde instrumenten) binnen het specialisme en de daarbij betrokken disciplines. Het vereist professioneel gedrag in een multidisciplinaire setting om de sportfysiotherapeutische grenzen te bewaken of bewust over de grenzen heen te gaan.

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- geeft presentaties met betrekking tot het beroepsmatig handelen waarbij integratie van (wetenschappelijke) inzichten, theorieën, concepten, maatschappelijke ontwikkelingen, ethische vraagstukken en onderzoeksresultaten uit aangrenzende vakgebieden
- draagt kennis en vaardigheden over vanuit eigen therapeutische expertise, zodanig dat anderen hun gedrag aanpassen
- levert een actieve bijdrage aan de wetenschappelijke uitbouw en fundering van het beroepsmatig handelen
- levert een bijdrage aan de ontwikkeling van nieuwe procedures en oplossingsstrategieën bij de analyse en interventie van gezondheidsproblemen
- verzamelt systematisch gegevens over de beroepsuitoefening over de resultaten van sportfysiotherapeutische interventies en vertaalt deze gegevens in adviezen voor het beroepsmatig handelen
- speelt in op de (vaak snelle) ontwikkelingen binnen de sportgeneeskunde en sportfysiotherapie
- implementeert onderzoeksresultaten zowel in de sportfysiotherapeutische praktijk als in de multidisciplinaire setting

Professioneel Leider

10 Managen van innovatieprocessen

Definiëring

De sportfysiotherapeut vergroot de kwaliteit van de directe zorgverlening door initiatief te nemen tot en leiding te geven aan de voorbereiding, implementatie, evaluatie en borging van (wetenschappelijk) onderbouwde zorginnovaties binnen de eigen werksetting.

Beschrijving

De sportfysiotherapeut is door zijn deskundigheid ten aanzien van de “state of the art” in de ontwikkelingen in het domein sensitief voor toekomstige ontwikkelingen. Daarbij gebruikt hij zijn deskundigheid om belangrijke ontwikkelingen binnen de organisatie te initiëren, collega’s enthousiast te krijgen en te overtuigen. Ook is de sportfysiotherapeut de persoon die een brug bouwt tussen de maatschappelijke ontwikkelingen en de eigen werkorganisatie en tussen beschikbaar evidentie en het daadwerkelijk praktisch handelen. De sportfysiotherapeut leidt ook innovatie en implementatietrajecten in de organisatie waar hij werkzaam is, gericht op de optimalisering van de zorg voor de sporter en de patiënt.

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- vertaalt nieuwe (maatschappelijke) ontwikkelingen naar innovatieplannen
- hanteert actuele/recente theoretische noties, concepten en theorieën en confronteert afdelingen en collega’s met nieuwe ontwikkelingen binnen het vakgebied
- weegt nieuwe informatie en schat deze op waarde en integreert deze in de eigen praktijkvoering, zowel vakinhoudelijk als ten aanzien van beleidsmatige keuzen
- initieert activiteiten, gericht op de totstandkoming van integrale zorg
- geeft sturing aan veranderingen en vernieuwingen in de directe patiëntenzorg en aan kernproblemen van de specialisatie
- geeft leiding aan innovatieve projecten

Professioneel Leider

11 Sturen van professioneel samenwerken

Definiëring

Geeft deskundige leiding aan een mono- of multidisciplinair team binnen een organisatie of in een keten waar sporters en patiënten worden behandeld en begeleid, met als doel om de inhoudelijke en organisatorische kwaliteit van de zorg te verbeteren en actuele wetenschappelijke evidentie en innovaties te implementeren.

Beschrijving

In een organisatie of in een keten van zorg, waarin meerdere disciplines samenwerken om optimale zorg aan de sporter en de patiënt/client te kunnen leveren, kan de sportfysiotherapeut een leidende rol hebben. Deze rol is niet vanzelfsprekend bij de sportfysiotherapeut. Besprekingen met als doel om de organisatie of de kwaliteit van de zorg te verbeteren worden geleid door de sportfysiotherapeut. De sportfysiotherapeut geeft leiding aan een multi-professioneel team, waarbinnen hij op motiverende wijze communiceert, overtuigt en leidt tot versterking respectievelijk verandering van gedrag. De sportfysiotherapeut komt met anderen tot overeenstemming over een aanpak bij de sporter en de patiënt, of tot ideeën en veranderingen in de toekomstvisie.

Criteria

De sportfysiotherapeut:

- initieert activiteiten, gericht op de totstandkoming van integrale zorg
- geeft leiding aan een multidisciplinair team met als doel het revalidatieproces of zorgprocessen te verbeteren
- geeft sturing aan veranderingen en vernieuwingen in de directe patiëntenzorg

<i>Adviseur</i>	
	<i>12 Deskundigheid bevorderen</i>
Definiëring	
<p>De sportfysiotherapeut bevordert de deskundigheid van collega's binnen en buiten de eigen discipline ten dienste van het verbeteren van de zorg voor de sporter.</p>	
Beschrijving	
<p>De sportfysiotherapeut laat anderen (fysiotherapeuten en collega's uit andere disciplines) leren door op een planmatige wijze over zorginhoudelijke en zorgoverstijgende thema's te presenteren en te informeren. Dit voert hij zowel individueel als in groepen uit, zowel binnen als buiten de eigen organisatie. Daarvoor zet hij op een methodische wijze zijn vakinhoudelijke kennis in combinatie met presentatietechnieken en methodisch didactische vaardigheden in ten behoeve van kennisvermeerdering. Het doel van deze deskundigheidsbevordering is dat het bijdraagt aan het kwalitatief verhogen van de beroepsuitoefening van de betrokken collega's.</p>	
Criteria	
<p>De sportfysiotherapeut:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stelt collega's op de hoogte van literatuur met beroepsinhoudelijke relevantie • presenteert sportfysiotherapeutische kennis, vaardigheden, attitudes en ethiek aan collega's • houdt de ontwikkelingen op het sportfysiotherapeutisch terrein bij en bespreekt dit met collega's (denk daarbij aan ziektebeelden, diagnostische middelen, nieuwe interventies) • verzorgt presentaties voor collega's en andere disciplines met betrekking tot het specifieke beroepsmatig handelen op sportfysiotherapeutisch terrein 	

<i>Adviseur</i>	
	<i>13 Coachen van beroepsgenoten</i>
Definiëring	De sportfysiotherapeut coacht collega's ten dienste van het verbeteren hun beroepsmatig handelen bij sporters en patiënten.
Beschrijving	De sportfysiotherapeut helpt beroepsgenoten bij het verhelderen, leren oplossen en/of leren hanteren van problemen door het toepassen van vakinhoudelijke deskundigheid. De sportfysiotherapeut wordt hiervoor gevraagd, omdat hij/zij gebruik kan maken van specialistische kennis, inzicht en ervaring van de patiëntenproblematiek en de multiprofessionele behandeling. Hierbij maakt de sportfysiotherapeut gebruik van begeleidingsvaardigheden als: luisteren, observeren, stimuleren, motiveren en feedback geven, weerstanden herkennen en productief maken. Dit alles is gericht op het verbeteren van het handelen van andere sportfysiotherapeuten. Daarnaast beschikt hij over voldoende didactische vaardigheden om kennis, attitudes en vaardigheden effectief op de collega over te brengen.
Criteria	<p>De sportfysiotherapeut:</p> <ul style="list-style-type: none"> • helpt een collega de kern van zijn vraagstelling of probleem te formuleren • reflecteert op beroepsmatig handelen gericht op de effectiviteit en de efficiëntie van andermans professioneel handelen in het kader van kwaliteitszorg • begeleidt stagiaires en collega's in opleiding tot sportfysiotherapeut in de praktijk in hun professionele ontwikkeling • biedt ondersteuning bij collega's met minder expertise binnen het domein van de sportrevalidatie

<i>Adviseur</i>	
	<i>14 Verlenen van consultatie</i>
Definiëring	De sportfysiotherapeut geeft advies aan collega's of andere professionals die vragen hebben gericht op de directe patiëntenzorg.
Beschrijving	Vanuit zijn expertise wordt een sportfysiotherapeut geconsulteerd door collega's vanuit eigen of aanpalende disciplines. De specialist fungeert als vraagbaak op basis van brede expertise en het vertrouwen dat anderen aan hem toekennen. De sportfysiotherapeut staat open voor vragen van collega's en biedt de ruimte aan collega's om complexe situaties, comorbiditeit, of ethische dilemma's voortkomend uit hun rol als zorgverlener, te bespreken. Hierbij vervult de specialist een rol naar collega's toe bij het vergroten van hun competenties in brede zin. De consultant zelf geen verantwoordelijkheid draagt voor de betreffende patiëntenzorg.
Criteria	<p>De sportfysiotherapeut:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spitst eigen mening en advies toe op de kernvraag van de collega met respect voor betreffende collega • adviseert welke verandering van activiteiten op korte en lange termijn binnen de mogelijkheden van de patiënt met een gezondheidsprobleem liggen • bekijkt vanuit zijn specifieke expertise de zorgvraag, het gezondheids- en prognostisch profiel van de sporter • voert zo nodig specifieke testen uit • adviseert vanuit zijn bevindingen en afwegingen een bepaalde interventie • coacht de collega ten aanzien van observatie, waarneembare signalen, belastbaarheid in de context van de prognose en het herstelproces • geeft advies ten aanzien van contra-indicaties, negatieve signalen, criteria consultatie van andere professionals • reflecteert op ethische dilemma's van een collega, zoals bij besluiten die tegen de wens of verwachtingen van de patiënt in kunnen gaan

BIJLAGE 1 OVERZICHT BEROEPSINHOUDELIJKE VERENIGINGEN KNGF

Beroepsinhoudelijke vereniging	Afkorting
Nederlandse Vereniging voor Manuele Therapie	NVMT
Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie in de Geriatrie	NVFG
Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie bij Bekkenproblematiek en pre- en postpartum gezondheidszorg	NVFB
Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie in de Kinder- en Jeugdgezondheidszorg	NVFK
Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapeuten in de Tandheelkunde	NVFT
Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie bij Hart- en Vaatziekten	NVFH
Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie volgens de Psychosomatiek	NFP
Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie in de Sportgezondheidszorg	NVFS
Nederlandse Vereniging voor Fysiotherapie binnen de Lymfologie	NVFL

BIJLAGE 2 DUBLIN DESCRIPTOREN

Een master moet aan de volgende eisen, de zogenaamde 'Dublin descriptoren' (bron: NAO, februari 2003¹¹) voldoen:

Kennis en inzicht:

Heeft aantoonbare kennis en inzicht die de kennis op het niveau van Bachelor overtreffen en/of verdiepen. Is tevens in staat om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband.

Toepassen kennis en inzicht:

Is in staat om kennis, inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een bredere (of multidisciplinaire) context die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan.

Oordeelsvorming:

Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie en daarbij rekening te houden met sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.

Communicatie:

Is in staat om conclusies, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten of niet-specialisten.

Leervaardigheid:

Bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

¹¹ Nederlandse Accreditatie Organisatie. (februari 2003) . Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs. 's Gravenhage.

BIJLAGE 3 ROLLEN EN COMPETENTIES VAN DE SPORTFYSIOTHERAPEUT

